

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XVII. Vtrum substantia intellectiua sit ex conceptu suo volitiua?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

omnino disparatè. Quia omnis causa quidquid agit, ordinat ad vnum aliquem finem vltimum omnium quæ agit, eaque illi, & inter se subordinat necessariò, vt liquet ex quæst. 1. de act. hum. Ea autem doctrina sumpta in hoc sensu nihil conuincit obiectioni ad propositum. Omnes verò alios sensus illius quali axiomatis D. Thomæ impugnat efficaciter idem Suarez ibidem. Potest itaque Angelus simul habere plures plurium obiectorum immediatas cognitiones, ac proinde & mediatas. Potest itidem habere successiue cognitiones & mediatas, & immediatas earundem rerum. Quia licet nunquam cessare possit ab exercitio totius suæ virtutis intellectiue, potest nihilominus multipliciter explere mensuram suatum virium, tum auocando illas à creaturis ad Deum modo superius explicato, tum transiendo à paucioribus maioris perfectionis obiectis ad plura obiecta minoris perfectionis, atque ex vtriusvis eligendo, & omitendo indiuidua hæc, vel illa, vt placet, atque ita cognoscendo eadem modò immediatè, modò mediatè, quin vnquam absolutè patiatur propterea aliquam iacturam perfectionis in cognoscendo, propter compensationem, quam semper reperit æqualem in aliis obiectis, seu mediatè, seu immediatè cognitis de nouo.

QVÆSTIO XVII.

Vtrum Substantia intellectiua sit ex suo conceptu volitiua?

IDEVR non esse 1. Quia intellectuum potest ex modo cognoscendi præcindi à volitiuo, vt per se patet. Alioquin ne dubitari quidem posset de quæstione proposita. Ergo volitiuum non est de conceptu intellectiui. Illa autem, quorum alterum non est de conceptu alterius, non repugnat absolutè, vt separarentur realiter.

2. Non omnis intellectio est illatiua volitionis. Ergo nec omne intellectuum est volitiuum. Pater consequentia, quia sicut se habet actus ad actum, ita potentia ad potentiam. Probatur antecedens, quia cognitiones purè speculatiue, vt duo & tria sunt quinque, nullam habent vim excitandi vllum affectum, eumve inducendi. Probatur rursus idem antecedens, quia Deus concipere potest decretum efficax non concurrendi cum Petro ad vllum actum voluntatis, ex quo peruenerit ad tale instans determinatum, atque idem decretum potest pro eodem instanti à Deo reuelari Petro, qui similiter potest actu fidei assentiri tali reuelationi. Quæ quidem omnia apparent ex terminis omnino possibilibus. Talis autem actus fidei essentialiter est impossibilis cum omni actu volendi. Quia si induceret aliquem actum voluntatis, eo ipso redderetur falsa reuelatio Dei, cum qua essentialiter connectitur idem actus.

3. Non est de conceptu virtutis sensitiue connectio intrinseca cum appetitu sensitiuo. Ergo neque est de conceptu virtutis intellectiue connectio cum appetitu rationali, seu voluntate. Pater consequentia, quia sicut se habet sensus ad appetitum sensitiuum; ita se habet intellectus ad voluntatem. Pater itidem antecedens, quia sensus externi verè percipiunt sua obiecta; & tamen nullum per se ipsos inducunt actum appetendi, vt fert communis auctororum consensus, & probatur ex eo efficaciter, quia cognitio boni absque actu æstimatorum non mouet appetitum,

vt dicit Philosophus. Æstimatoria autem nulla datur in sensibus externis, vt per se patet.

4. Cui repugnat appetitus, repugnat etiam voluntas, quia voluntas sub appetitu continetur, vt tradit Philosophus lib. 3. de Anima à tex. 48. Possibile autem est intellectuum, cui repugnet appetitus. Quia appetitus est actus imperfecti, vt pote non habentis adhuc, quod appetit. Possibile autem est intellectuum perfectum, seu non imperfectum, atque humilimodum intellectuum est Angelus, qui à primo instanti consequitur ex natura rei totam perfectionem sibi connaturalem, cuius absolutè est capax, ac proinde nihil superest, quod naturaliter appetere possit. Ergo possibile est, & de facto datur intellectuum, nempe Angelus, cui repugnat voluntas.

Art. 1. Respondetur. Certum est ex pluribus scripturæ locis, Angelis inesse voluntatem, vt patet ex illo Psal. 102. 21. *Benedicite Domino omnes virtutes eius, ministri eius, qui faciis voluntatem eius*, vtique voluntariè, & laudabiliter, atque ex electione propria, tanquam boni ministri Dei. In hunc nimirum scopum id ibi effertur de Angelis. Apoc. 73. vnus Angelus clamat ad alios, *Nolite nocere terræ, & mari*. Eisdem tribuitur desiderium 1. Petri 1. 12. *In quem desiderant Angeli prospicere*. Et similiter 2. Petri 2. Tribuitur eisdem peccatum, vt multa alia prætermittam, atque proferentur in decursu.

Art. 2. Quæritur iam ratio à priori huius veritatis, eamque reddit D. Thomas quæst. 59. Art. 1. Ex connexionione intellectiui cum volitiuo, seu ex repugnantia metaphysica intellectiui sine volitiuo. Quæ eadem ratione vititur etiam quæstione 19. art. 1. pro adstruenda voluntate in Deo. Sed est hic locus opportunior pro discutienda ista controuersia. Quia pro existentia voluntatis in Deo sunt alie rationes manifestiores, quàm quæ fundatur in conceptu intellectiui vt sic; cum pro adstruenda eadem in Angelis vniuersaliter omnibus, nulla occurrat manifestior aut efficacior ratio. Eò, vel maxime, quia si esset possibile intellectuum non volitiuum, esset admittendum existens de facto, vt necessarium ad complementum adequatum vniuersi, vt colligi potest ex dictis quæstione 1. circa necessitatem rerum omnis generis pro perfectione operis diuini adequatè sumpti. Connectionem porrò intellectiui cum volitiuo ex suo conceptu vniuersali probat primo D. Thomas à posteriori per inductionem. Quia videmus ad formam naturalem consequi appetitum naturalem, seu innatum, ad formam apprehensam per sensum, consequi appetitum sensitiuum, atque ad formam intellectam consequi appetitum intellectuale, idque ita apparet manifestè in omnibus, quæ certò, ac distinctè nouimus. Ergo par est credere, vim appetitiui vniuersaliter esse vnicuius ordini rerum essentialiter deinde iuxta naturam cuiusque. Ergo ad gradum etiam intellectiui consequitur necessariò, & essentialiter gradus volitiui.

3. Probat rursus à priori. Quia Deus, cum sit ipsa essentia bonitatis, quidquid operatur, operatur ex intentione boni, & omnia ordinat ad bonum, quantum, & qualiter vnumquodque capax est, nec oppositum contingere potest. Quia scilicet contingere non potest vt Deus non operetur quatenus bonus, & ex intentione boni. Eadem igitur necessitate, quæ rebus sensu, ratione, & intellectu carentibus necessariò indit appetitum innatum, per quem formaliter ordinantur ad omne bonum, cuius sunt capacia, indit etiam appetitum sensitiuum sentientibus, rationalem ratione præditis, & intellectualem intelligentibus. Alioquin non esset æqualis necessitas ordinandi ad suum bonum, quæ sunt meliora, ac præstantiora, nempe sensitiua rationalia, & intellectualia, atque ordinap

nandi quæ sunt imperfectiora, ac viliora, nempe carentia omni virtute cognoscitiua. Nec enim dici potest sufficere ordinationem, quæ inest appetitui innato, ut sentientia, ac intelligentia ordinentur, quatenus talia ad omne suum bonum. Primo, quia sensus, & ratio, & intellectus, maxime verò ratio, & intellectus sunt ad opposita, cum appetitus innatus ex suo conceptu sit determinatus ad vnum in vnoquoque, nec sit variabilis iuxta varietatem obiectorum occurrentium, iuxta quam variantur sensationes, maxime verò ratiocinationes, & intellectiones. Deinde bonum apparens est quoddam genus bonitatis distinctum realiter à toto genere bonitatis purè physicae ac obiectiue eidemque superadditum. Quod ex eo haud obscure deprehenditur. Quia quando cognoscitur aliqua veritas, aut consideratur aliquod pulchrum, non solum placet, quod cognoscitur, aut consideratur secundum se, sed etiam, & maxime quatenus cognitum, & consideratum. Vnde fit, quod vnicuique placeat sua, de re qualibet, opinio, etiamsi res sit mala, neque quiescit voluntas habita apud se re pulchra ut imagine eximia, nisi detur eam considerare, eademque frui, ut considerata. Patet itaque per intentionalem perceptionem cuiusvis obiecti, etiamsi malum sit in se, superaddi peculiarem aliquam rationem bonitatis. Necesse igitur est, ut detur peculiaris vis appetitiua in quocumque datur intentionalis obiecti perceptione. Ne nimirum detur aliqua ratio bonitatis in aliquo, ad quam ipsum non sit congruenter ordinatum.

Art. 4. Adde, intellectum, cum complectatur totam rationem entis vniuersaliter, esse simultaneè perceptum eorum, quæ simul dari non possunt, nempe inuicem oppositorum. Potest enim percipere contradictoria, eidemque seorsim, ac successiue assentiri. Necesse igitur est, ut illi sit adiuncta vis appetitiua similiter vniuersalis, & quæ flecti similiter possit ad opposita. Huiusmodi autem esse nequit innatus appetitus, utpotè determinatus ad vnum. Ne igitur perperam detur, sitque essentialiter frustra vis eiusmodi perceptiua oppositorum, necesse est, ut illi sit coniuncta vis appetitiua intellectualis, seu voluntas. Adde rursum motum, & quietem vniuersalemque circa bonum suum, debere esse magis, vel minus perfectum iuxta mensuram perfectionis entitatis convenientis vnicuique. Quia bonum, cuius est capax aliquid in se perfectius, est & ipsum perfectius, ac maius. Motus autem ad bonum maius, est maior, & maior in eodem quies. Quod si bonum sit extrinsecum, nec vnitum physice ei, cui est bonum, motus, & quies in ipsum, & in ipso necessariò distinguetur à bono mouente, & quietante. Intellectum autem est capax percipiendi omnem rationem boni, ipsumque summum bonum. Oportet igitur, ut detur in intellectu, tum motus, tum etiam quies circa omnem rationem bonitatis, & circa ipsum summum bonum; ita ut sua perfectione, ac præstantia corresponsdeant vniuersalitati, & magnitudini tanti boni. Huiusmodi autem esse nequeunt motus, & quies, quales consequuntur ad vim appetitiuam innatam. Quia cum appetitus innatus inest vniuersaliter rebus etiam vilissimis, ex suo conceptu est vilissimus. Debet igitur superaddi vis intellectualiter appetitiua, quæ est voluntas. Adde tertio, substantiam purè intellectuam, & non volitiuam fore inutilem vniuerso, omnibusque intrinsecè radiosam, quæ cuncta obseruaret, atque obseruando ita semper stupidè hereret, ut nulli rei, ne quidem sibi quidquam vnquam prouideret, atque ideò cunctis esset essentialiter inamabilis. Quale nil in natura dari potest, utpotè auctorem habente sapientissimum, & optimum, qui omnia amore connectit mutuo, neque quidquam facit cæteris vniuersaliter omnibus profus inutile. Adde postremo vim intel-

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

lectiuam, esse vim adductiuam omnium indiscriminatim ad se. Quia est potentia ex suo conceptu vniuersaliter ad omnia, eaque vniuersalitas est coniuncta cum vi transformandi omnia in se. Quia intelligens actu est intellectum in actu, ut superius dicebatur ex Philosopho. Ergo necesse est, ut in intellectu detur appetitus similiter vniuersalis, & commensuratus vniuersalitati virtutis intellectuæ, per quem possit vniuersaliter adherere iis omnibus, quæ intellectu ad se trahere, & sua quodammodo facere potest. Alioquin fieri posset, ut aliquod bonum, & aliquo modo perperam inesset alicui. Ita nimirum, ut illi adherere non posset modo adhesionis, quæ congrueret modo habitationis. Cum ergo Deus nihil perperam facere possit, vel quoad substantiam, vel quoad modum, neque quidquam quoad aliquid sui perperam esse possit essentialiter, patet intellectum nullum dari posse quod non sit volitiuum. Ostensum autem est prius. Angelos esse intellectuales. Constat ergo eosdem esse volituios, seu voluntate præditos.

Ad 1. Non omne quomodolibet præcindibile ab aliquo, eo ipso est separabile ab eodem realiter, & à parte rei. Alioquin prædicata, quæ sunt inuicem conuertibilia ex omnium confessione, forent nihilominus separabilia realiter. Quia quoduis eorum est præcindibile à reliquis per intellectum cognoscentem imperfectè, & inadæquatè, in ordine ad diuersa connotata. Et similiter essent separabiles realiter mutuo gradus superiores, & inferiores. Separabilitas igitur realis duplicis conceptus obiectiui solum inferitur rectè ex separabilitate intentionali vtriusque in intellectu perfectè, & adæquatè percipiente quidditatem vtriusque. Hoc autem pacto non est separabilis formalis conceptus intellectiui à conceptu formali volitiui, ut patet ex dictis.

Ad 2. Falsum imprimis videtur, possibilem esse aliquam intellectionem, quæ non sit inductiua alicuius volitionis. Quia quælibet intellectio percipit, & indicat se esse veram, atque adeò repræsentat in se eximiam rationem bonitatis, quæ est de conceptu veritatis: Allicit ergo per se ipsam ad amorem sui, eumque inducit ex sua natura. Et quidem cognitiones speculatiuæ eum inducunt vehementissimum. Quia speculationes delectant vehementer speculantem, & nemo est, cui speculationes suæ non placeant per se ipsas, nullaque interposita cognitione practica. Vnde quod cognitio speculatiua non habeat de se efficere, & mouere voluntatem, verificatur de ipsis solum relatè ad obiecta ipsarum, quæ contingit esse mala, ideòque non appetibilia, non verò comparatione sui. Quod dicitur de reuelatione Dei, dicitur cum suppositione voluntaria, quod Deus facere possit reuelationem omnino absurdam. Quid enim absurdius esse potest, quàm Deum supernaturaliter illuminare intellectum alicuius, ita ut placere ipsi nequaquam possit talis illustratio, & reuelatio Dei, idque ex natura ipsa reuelationis, & illustrationis, cum Deus per omnem suam illustrationem creatorum intellectuum hoc vnicè intendat, ut intelligentes trahat ad se, eidemque placeat. Hoc præterea est satis dissonum dari aliquem actum fidei supernaturalem, quique sit donum supernaturale gratiæ Dei, & nihilominus sit deterioris conditionis, quàm cognitio quælibet naturalis etiam vilissima. Nulla siquidem est cognitio naturaliter possibilis, ut liquet ex ratione modo data, quæ non possit aliquatenus delectare voluntatem. Deinde transmissio sponte, esse possibilis, aut etiam dari de facto intellectiones essentialiter steriles affectuum, negatur valere inde consequentia ad possibilitatem substantiæ intellectuæ, quæ volitiua non sit. Quia, ut dicebatur in simili quaestione 11. ad 1. perfectiones accidentales

T 3

substan

substantiarum non participant adequatè totam sui generis perfectionem, sed multiplicantur cum inadæquata eius participatione, atque in multiplicis muneris exercitium distribuuntur, prout interest substantiæ, cui insunt, & quæ est finis proximus, ac immediatus ipsarum. At substantia existit gratia sui, & est quid perfectum in genere suo, ideoque continet in se totam perfectionem adequatè, quæ est de conceptu eiusdem generis. Vnde si intersit substantiæ intellectiue habere intellectiones non ordinatas intrinsecè, nec ordinabiles ad volendum, habere illas omnino poterit. At fieri nullo pacto poterit, ut nullas habere possit intellectiones feraces affectuum. Quia hoc interesse ipsius nunquam potest Repugnat enim conceptui adequato perfectionis, quæ est propria substantiæ intellectiue, ut patet ex dictis.

Ad 3. Probabilius imprimis est ad sensationes exteriores subsequi delectationem, vel dolorem, seu tristitiam, iuxta naturam obiectorum congruentium, vel non congruentium unicuique potentiæ exteriori. Cui existimationi videtur suffragari experientia, qua quisque in se deprehendit eiusmodi voluptatem, & tristitiam, cum primum per vnamquamlibet potentiâ sensitivam percipit obiectum consonum, vel dissonum eidem potentiæ, atque substantiæ ipsi, quatenus cooperatur potentiæ. Vnde actus æstimationis, prout distinctus à simplici qualicumque perceptione obiecti non videtur requisitus ad actum, seu delectationis, seu tristitiæ circa bonum, & malum præsens, sed soluna ad prosecutionem, & fugam operationis in ordine ad consecutionem boni, vel repulsionem mali. Transeat deinde sensationes exteriores non esse immediatè inductivas vllius appetitionis, seu affectus. Negatur tamen easdem saltem mediatè non esse ordinatas ad excitandos affectus cõuenientes animali. Quia intrinsecè ordinantur ad sensationes internas, & ad actum æstimationis, ex qua resultat affectus, qui congruit conditioni cuiusque obiecti. Nec est possibile, ut detur aliqua potentia exterior sensitiva, quæ non ita ordinetur ad internam sensationem, & ad appetitionem inde resultantem. Intellectus autem est suprema potentia cognoscitiva, nec possunt eius actus ordinari ad actus potentiæ alterius superioris, ut accidit in sensibus, ideoque necesse est, ut actus intelligendi ordinentur immediatè ad affectus; sicut necesse est, ut sensationes exteriores ordinentur ad eosdem saltem mediâtè?

Ad 4. Voluntas denominatur ab appetitu. Quia plura sunt bona, quibus caremus, dum sumus in via, quàm quæ habemus, & pluries contingit ut deficiamus, quàm ut abundemus etiam, quoad ea, quorum sumus capaces in via, ideoque appetendo potissimum, & quærendo vitam agimus, & impendimus vires voluntatis. Caterum voluntas ex suo conceptu non est principaliter ordinata ad actum appetendi, sed magis ad actum fruendi, utpotè habentem rationem finis. Quapropter in Angelis, quo minor est naturaliter indigentia, maiorque sufficientia, eò est maior ratio, ut voluntate præditi sint. Quanquam nec appetitio propriè dicta denegari Angelis debet, tum quia pluribus naturaliter indigent à primo suæ creationis instanti pro consecutione sui vltimi finis, ut infra dicitur; tum quia plura oportet eos, etiam dum beati sunt, appetere in subventionem aliorum, quorum cura, & providentia commissæ sibi est.

QVÆSTIO XVIII.

Vtrum intellectus, & voluntas Angeli sint potentia distinctæ inter se, & ab eius substantia?

IDENTVR esse distinctæ tum inter se, tum maximè à substantia Angeli. 1. Quia Sancti PP. per hoc communiter distinguunt à Deo substantias omnes creatas, quod in solo Deo sint idem essentia, potentia, & operatio: Ita docet in primis Dionys. de Cæles. Hierar. cap. 11. agitque de Angelis determinatè. Idem docet de homine, sed ratione Angelis quoque communi D. August. lib. 6. de Trinit. cap. 6. dicens, animam humanam deficere à simplicitate diuina propter multitudinem operationum, & virtutum. Atque lib. 15. cap. 7. docet fusè mentem distinguere ab anima, nec potentiam hominis esse hominem. Eadem vero ratio est de potentia Angeli, & Angelo. Anselmus verò lib. de casu Diaboli cap. 8. loquitur de Angelis reprobis, & dicit, potentias eorum, licet non sint eorumdem substantiæ, ac essentia, non tamen esse nihil, sed essentias nihilominus aliquas, & lib. de concep. Virginali cap. 4. eodem modo, & ratione distinguit potentiam à substantia creata, quo operatio distinguitur ab vtraque. Accedit communis in eadem rem Theologorum consensus cum D. Thoma quæst. 59. art. 2. & alibi sæpè. Videtur autem non posse deferri abique manifesta temeritate sententiam tanto auctoritatis pondere præmunitam.

2. Vitales omnes potentiæ habent rationes, & definitiones diuersas à ratione & definitione substantiæ. Oportet autem ea esse distincta, quorum sunt diuersæ definitiones, & conceptus quidditatiui.

3. Vnaquæque substantia per se, & ex se præcisè, est ad se, & intra se manet, nec extenditur ad easque sunt extra, nisi per aliquid sibi superadditum, ut patet in rebus corporalibus. In iis enim forma per se ipsam ordinatur ad materiam, & materia ad formam, & vtraque ad esse compositi. Ad ea verò, quæ sunt extra, ordinantur per qualitates sibi superadditas, ut ad locum per leuitatem, & gravitatem, & ad gignendum per qualitates actiuis. Similiter ergo substantia Angeli per se præcisè manet in se absoluta ab omni ordine ad ea, quæ sunt extra ipsam, atque ad eadem ordinatur per potentiam intellectiuam, volitiuam, & executiuam sibi realiter superadditas.

4. Diuersitas actuum arguit diuersitatem potentialium. Quia diuersi actus sunt diuersorum, ut fert commune Philosophorum axioma. Existentia autem est actus diuersus ab operatione, eidemque correspondet essentia rei, quam actuat immediatè. Ergo operatio correspondet non eidem essentia, sed potentiæ ab essentia distinctæ, ipsamque solam actuat immediatè, & mediâtè essentiam, sicut è conuerso existentia essentia actuat in esse omnia accidentia quæ illi insunt. Quæ ratio probat à fortiori, voluntatem, & intellectum esse potentias inter se distinctas realiter. Quia intelligere, & velle sunt actus valde diuersi, ac proinde specificant potentias diuersas. Confirmatur quoad hanc partem posteriorem. Quia potentiæ specificantur ex actibus, sicut actus ex obiectis. Ergo sicut diuersitas veri, & boni inducit diuersitatem inter intelligere, & velle, ita diuersitas inter istos actus præsupponit diuersitatem inter potentiam intelligendi,